SINFDAN TASHQARI MASHG'ULOTLAR ASOSIDA INNOVATSION TEXNOLOGIYALARGA QIZIQISHINING TUZILMASI VA UNING TARKIBIY KOMPONENTLARI

Berdiyeva Zarifa Sobirovna
Sho'rchi tumani 9-maktabning boshlang'ich sinf o'qituvchisi
DOI:https://doi.org/10.5281/zenodo.23072358

Annotatsiya; Mazkur tezisda sinfdan tashqari mashg'ulotlar asosida o'quvchilarning innovatsion texnologiyalarga qiziqishini shakllantirish va rivojlantirish masalalari yoritilgan. Shuningdek, innovatsion texnologiyalarga qiziqishning tuzilmasi, uning asosiy tarkibiy komponentlari hamda sinfdan tashqari mashg'ulotlarning o'quvchilar faolligi va ijodiy qobiliyatlarini rivojlantirishdagi imkoniyatlari tahlil qilingan. O'quvchilarda innovatsion texnologiyalardan foydalanishga ijobiy munosabat, bilish faolligi, mustaqil izlanish va amaliy ko'nikmalarni shakllantirishning samarali pedagogik shartlari ko'rib chiqilgan.

Kalit so'zlar: sinfdan tashqari mashg'ulotlar, innovatsion texnologiyalar, qiziqish, motivatsiya, bilish faolligi, ijodkorlik, pedagogik texnologiyalar.

Bugungi kunda ta'lim jarayonini zamonaviy talablar asosida tashkil etish, o'quvchilarning innovatsion texnologiyalarga bo'lgan qiziqishini oshirish va ularni mustaqil izlanishga yo'naltirish muhim pedagogik vazifalardan biri hisoblanadi. Raqamli texnologiyalarning jadal rivojlanishi ta'lim oluvchilardan zamonaviy texnologiyalardan samarali foydalanish, axborotni izlash, tahlil qilish va amaliy faoliyatda qo'llash ko'nikmalariga ega bo'lishni talab etmoqda. O'quvchilarning innovatsion texnologiyalarga qiziqishini rivojlantirishda nafaqat dars jarayoni, balki sinfdan tashqari mashg'ulotlarning ham imkoniyatlari katta. Sinfdan tashqari mashg'ulotlar o'quvchilarning bo'sh vaqtini mazmunli tashkil etish bilan birga, ularning bilish faolligi, ijodiy qobiliyati, mustaqil fikrlashi va yangi texnologiyalarni o'rganishga bo'lgan ehtiyojini rivojlantirishga xizmat qiladi. Ayniqsa, to'garaklar, amaliy loyihalar, tanlovlar, texnologik ijodiy mashg'ulotlar va interaktiv tadbirlar orqali o'quvchilarda innovatsion texnologiyalarga nisbatan ijobiy munosabatni shakllantirish mumkin.

Innovatsion texnologiyalarga qiziqish murakkab pedagogik hodisa bo'lib, uning tarkibida motivatsion, kognitiv, amaliy-faoliyat va refleksiv komponentlar muhim o'rin tutadi. Mazkur komponentlarning o'zaro uyg'unligi o'quvchilarning innovatsion texnologiyalarni o'zlashtirishga bo'lgan qiziqishi va faolligini belgilaydi. Shu sababli sinfdan tashqari mashg'ulotlar jarayonida ushbu komponentlarni izchil rivojlantirishga yo'naltirilgan pedagogik yondashuvlarni ishlab chiqish dolzarb ahamiyat kasb etadi. Mazkur tezisda sinfdan tashqari mashg'ulotlar asosida o'quvchilarning innovatsion texnologiyalarga qiziqishining tuzilmasi va uning tarkibiy komponentlari, shuningdek, ularni rivojlantirishning pedagogik imkoniyatlari yoritiladi.

O'quvchilarning innovatsion texnologiyalarga qiziqishini rivojlantirish jarayonida sinfdan tashqari mashg'ulotlar muhim pedagogik imkoniyatga ega. Bunday mashg'ulotlar dars jarayonidan farqli ravishda o'quvchilarning qiziqishi, qobiliyati va individual ehtiyojlarini hisobga olgan holda erkinroq tashkil etiladi. To'garaklar, ijodiy loyihalar, tanlovlar, amaliy mashg'ulotlar, texnologik ko'rgazmalar va turli interaktiv tadbirlar o'quvchilarning yangi texnologiyalarni o'rganishga bo'lgan intilishini kuchaytiradi.

Mualliflik huquqi egasi tomonidan ushbu material Creative Commons Attribution 4.0 (CC BY 4.0) litsenziyasi asosida tarqatiladi.

Innovatsion texnologiyalarga qiziqishning tuzilmasini bir necha o‘zaro bog‘liq tarkibiy komponentlar asosida ifodalash mumkin. Birinchi komponent — motivatsion komponent bo‘lib, o‘quvchining innovatsion texnologiyalarni o‘rganishga bo‘lgan ehtiyoji, qiziqishi va ichki motivlarini aks ettiradi. Ushbu komponentning rivojlanganligi o‘quvchining yangi bilim va texnologiyalarni mustaqil ravishda egallashga intilishida namoyon bo‘ladi. Ikkinchi komponent — kognitiv komponent. U o‘quvchilarning innovatsion texnologiyalar haqidagi bilimlari, ularning imkoniyatlari va qo‘llanish sohalarini tushunishini o‘z ichiga oladi. Sinfdan tashqari mashg‘ulotlarda texnologiyalar bilan bog‘liq nazariy ma’lumotlarni amaliy faoliyat bilan uyg‘unlashtirish o‘quvchilarning bilimlarini mustahkamlashga yordam beradi. Uchinchi komponent — amaliy-faoliyat komponenti bo‘lib, o‘quvchining egallagan bilimlarini amaliyotda qo‘llay olish qobiliyatini ifodalaydi. Turli loyihalarni yaratish, raqamli vositalardan foydalanish, amaliy topshiriqlarni bajarish va texnologik muammolarga yechim izlash orqali ushbu komponent rivojlantiriladi. Ayniqsa, loyiha asosida tashkil etilgan sinfdan tashqari mashg‘ulotlar o‘quvchilarning mustaqil va ijodiy faoliyatini kuchaytiradi. To‘rtinchi komponent — refleksiv komponent bo‘lib, o‘quvchining o‘z faoliyatini baholashi, erishgan natijalarini tahlil qilishi va kelgusidagi faoliyatini rejalashtirishini nazarda tutadi. Mashg‘ulot yakunida o‘quvchilarning o‘z ishlari haqida fikr yuritishi, kamchiliklarini aniqlashi va yangi maqsadlar belgilashi refleksiv ko‘nikmalarni rivojlantiradi.

Sinfdan tashqari mashg‘ulotlarni tashkil etishda interfaol va innovatsion pedagogik metodlardan foydalanish o‘quvchilarning qiziqishini oshirishga xizmat qiladi. “Aqliy hujum”, “Klaster”, loyiha metodi, muammoli ta’lim, guruhli ish, ijodiy topshiriqlar va amaliy mashg‘ulotlardan foydalanish o‘quvchilarni faol ishtirok etishga undaydi. Bunday metodlar orqali o‘quvchi tayyor bilimni qabul qiluvchi emas, balki yangi bilimni izlovchi va amaliyotda qo‘llovchi faol subyektga aylanadi. Sinfdan tashqari mashg‘ulotlarda raqamli ta’lim vositalaridan foydalanish ham muhim ahamiyatga ega. Multimedia materiallari, ta’limiy dasturlar, interaktiv platformalar va elektron resurslar mashg‘ulotlarni qiziqarli va samarali tashkil etish imkonini beradi. Biroq texnologiyalardan foydalanishning o‘zi yetarli emas. Ularni o‘quvchilarning yosh xususiyatlari, qiziqishlari va mashg‘ulot maqsadiga mos ravishda tanlash muhimdir.

O‘quvchilarning innovatsion texnologiyalarga qiziqishini rivojlantirishda pedagogning roli ham alohida ahamiyatga ega. Pedagog o‘quvchilarga tayyor yechimlarni berishdan ko‘ra, ularni mustaqil izlanish, tajriba o‘tkazish, yangi g‘oyalar yaratish va o‘z fikrini asoslashga yo‘naltirishi lozim. Shu bilan birga, o‘quvchilarning individual qobiliyatlarini hisobga olish va ularning kichik yutuqlarini rag‘batlantirish ijobiy motivatsiyani shakllantiradi. Demak, sinfdan tashqari mashg‘ulotlar asosida innovatsion texnologiyalarga qiziqishni rivojlantirish motivatsion, kognitiv, amaliy-faoliyat va refleksiv komponentlarning o‘zaro uyg‘unligi asosida amalga oshiriladi. Mazkur komponentlarni tizimli ravishda rivojlantirish o‘quvchilarning innovatsion texnologiyalarni o‘zlashtirishga bo‘lgan qiziqishini oshirish, ijodiy va mustaqil fikrlashini shakllantirish hamda zamonaviy ta’lim muhitiga moslashishiga imkon yaratadi.

Xulosa qilib aytganda, sinfdan tashqari mashg‘ulotlar o‘quvchilarning innovatsion texnologiyalarga qiziqishini rivojlantirish uchun samarali pedagogik imkoniyat hisoblanadi. Bunda motivatsion, kognitiv, amaliy-faoliyat va refleksiv komponentlarning izchil shakllantirilishi muhim ahamiyatga ega. Interfaol metodlar, ijodiy topshiriqlar, loyiha ishlari va raqamli ta’lim vositalaridan maqsadli foydalanish o‘quvchilarning bilish faolligi va mustaqil izlanishlarini kuchaytiradi. Shuningdek, sinfdan tashqari mashg‘ulotlarni o‘quvchilarning qiziqishi va individual imkoniyatlariga mos tashkil etish innovatsion texnologiyalarga bo‘lgan ijobiy munosabatni yanada rivojlantiradi.

Mualliflik huquqi egasi tomonidan ushbu material Creative Commons Attribution 4.0 (CC BY 4.0) litsenziyasi asosida tarqatiladi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. O‘zbekiston Respublikasi Prezidenti. “O‘zbekiston — 2030” strategiyasi to‘g‘risida. PF-158-son Farmon. — Toshkent, 2023.
2. O‘zbekiston Respublikasi. “Ta’lim to‘g‘risida”gi Qonun. O‘RQ-637-son. — Toshkent, 2020.
3. UNESCO. Global Education Monitoring Report 2023: Technology in Education — A Tool on Whose Terms? — Paris: UNESCO, 2023.
4. OECD. PISA 2022 Assessment and Analytical Framework: Mathematics, Reading, Science and Financial Literacy. — Paris: OECD Publishing, 2023.
5. OECD. Education at a Glance 2024: OECD Indicators. — Paris: OECD Publishing, 2024.

Mualliflik huquqi egasi tomonidan ushbu material Creative Commons Attribution 4.0 (CC BY 4.0) litsenziyasi asosida tarqatiladi.